

De fervente (voor)lezer van alle kanten belicht

300 schoolkampioenen over lezen
en De Nationale Voorleeswedstrijd

De fervente (voor)lezer van alle kanten belicht

300 schoolkampioenen over lezen en De Nationale
Voorleeswedstrijd

Colofon

Stichting Lezen
Nieuwe Prinsengracht 89
1018 VR Amsterdam
020 623 05 66
www.lezen.nl
info@lezen.nl

Redactie

Daan Beeke
Alix Wassing
Marloes Robijn

Vormgeving cover

Judith Schoffelen en Erik olde Hanhof, Amsterdam

Citeren als: Stichting Lezen (2022). *De fervente (voor)lezer van alle kanten belicht. 300 schoolkampioenen over lezen en De Nationale Voorleeswedstrijd*. Amsterdam: Stichting Lezen.

©2022 Stichting Lezen, Amsterdam

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	2
1 Inleiding	4
2 Resultaten	6
2.1 De Nationale Voorleeswedstrijd	6
2.2 Lezen in de vrije tijd.....	10
2.3 De leesomgeving	16
2.4 Achtergrondkenmerken fervente lezers	23
2.5 De fervente lezer samengevat.....	24
3. Discussie	26
3.1 Diversiteit	26
3.2 De Nationale Voorleeswedstrijd	26

Voorwoord

In het najaar van 2021 nodigde Stichting Lezen alle schoolkampioenen van De Nationale Voorleeswedstrijd uit om mee te doen aan een onderzoek. 300 kinderen vulden onze vragenlijst in en dat levert ons een schat aan informatie op over het leesgedrag, de leesvoorkeuren en de leesomgeving van kinderen uit groep 7/8. In voorliggend rapport zijn de resultaten op die onderwerpen op heldere wijze inzichtelijk gemaakt.

Naast gesloten vragen kregen de kinderen ook de ruimte om toelichtingen te geven of eigen antwoorden te geven als hun beste antwoordoptie er niet tussen stond. Dat werd massaal gedaan en dat leverde bijzondere, interessante en soms zelfs ontroerende inzichten op. Veel citaten zijn in hun geheel (met spel- en typfouten) overgenomen in dit verslag. Graag wil ik er hier ook nog enkele uitlichten, omdat ze aantonen dat kinderen het belang en de magie van lezen en De Nationale Voorleeswedstrijd heel goed zelf kunnen verwoorden.

Ik las vroeger al graag, maar ook voorgelezen worden vond ik super. Lezen is voor mij echt iets om tot rust te komen, om even aan niks te denken of om helemaal in het avontuur op te gaan en mijn eigen fantasie te volgen. Als ik aan het lezen ben, ben ik niet aanspreekbaar.

Voor mij is het net als een film alleen dan mag ik zelf kiezen hoe alles er uit ziet.

[Ik lees graag over] kinderen zoals ikzelf: zodat ik leer om te gaan met tegenslagen en positiever in het leven gaan staan.

IK heb plezier om andere kinderen een verhaal te delen, zodat ze zelf ook het boek willen lezen, dus daarom ook meer gaan lezen. Dat maakt me blij.

Ik vind het een hele leuke wedstrijd om aan mee te doen. Iedereen kan zijn of haar favoriete boek laten zien en als ik het leuk vind, kan ik dat boek ook gaan lezen. Door het oefenen aan de voorleeswedstrijd leer ik ook om beter voor te kunnen lezen.

Ik vind het zo leuk dat ik ben uitgekozen, omdat ik kinderen heel graag mee wil nemen in de magie van het lezen. Ik vind het heel goed dat de voorleeswedstrijd bestaat, vooral ook om kinderen te stimuleren dat ze leuke boeken gaan lezen, zodat ze van hun eigen hoofd een prachtige wereld kunnen maken.

Ik vind het goed dat deze wedstrijd wordt gehouden, omdat heel veel kinderen niet lezen. Je leert meer woorden en het is leuk om je kennis te vergroten. Ik vind het leuk om mij even te verliezen in de boekenwereld.

Daar is weinig aan toe te voegen, behalve: veel leesplezier!

Gerlien van Dalen
Directeur-bestuurder Stichting Lezen

Samenvatting

In dit rapport is verslag gedaan van een onderzoek naar fervente lezers. Fervente lezers zijn kinderen die graag en vaak lezen en hun weg weten te vinden in het boekenaanbod. De voornaamste doelstelling van dit onderzoek was om de diversiteit binnen deze groep lezers te verkennen. Welke leesopvoeding krijgen zij vanuit huis mee? Hoe zien hun leesvoorkeuren eruit? En welke verschillende achtergrondkenmerken bestaan er binnen de groep?

Het dertigjarig jubileum van De Nationale Voorleeswedstrijd bood een uitgelezen kans om fervente lezers over dit soort zaken te bevragen. In 2021 heeft Stichting Lezen daarom een vragenlijst uitgezet onder de schoolkampioenen van de 29^e editie. Dat jaar deden 3.239 basisscholen mee aan De Nationale Voorleeswedstrijd. Die scholen hebben elk een schoolkampioen uit groep 7/8 aangemeld voor de lokale ronde in de bibliotheek. Van de 3.239 schoolkampioenen hebben er 300 de vragenlijst ingevuld.

De kinderen die aan dit onderzoek meededen kunnen we beschouwen als fervente lezers: 78% leest graag en vindt voorlezen leuk en nog eens 22% houdt vooral van voorlezen. Daarnaast leest meer dan de helft in zijn vrije tijd dagelijks, en een kwart doet dit een of een paar keer per week. In vergelijking met ander onderzoek naar leesmotivatie en leesgedrag bij Nederlandse kinderen scoren de kinderen in dit onderzoek hoger op beide aspecten.

Per categorie worden hieronder de belangrijkste bevindingen opgesomd.

De Nationale Voorleeswedstrijd

- 78% van de kinderen doet mee aan De Nationale Voorleeswedstijd omdat zij graag lezen en het leuk vinden om voor te lezen. Daarnaast vindt een derde het leuk om op een podium te staan en ook vindt een derde het leuk om mee te doen aan wedstrijden.
- Vrijwel iedereen vindt De Nationale Voorleeswedstrijd een leuke campagne om aan mee te doen.

Boeken lezen in de vrije tijd

- Iets meer dan de helft van de kinderen leest dagelijks, een kwart leest een paar keer per week.
- De drie belangrijkste redenen voor kinderen om (voor) te lezen: ze worden er rustig en ontspannen van (64%), via de personages beleven ze spannende en mooie avonturen (63%) en ze kunnen lekker lachen om grappige verhalen (58%).
- 99% van de kinderen leest boeken van papier. Luister- en e-boeken worden nauwelijks gebruikt.
- Bij 99,3% van de kinderen wordt thuis in het Nederlands gelezen. Een kwart maakt melding van een andere taal naast het Nederlands, waarbij Engels de boventoon voert. Uit de open antwoorden lijkt het erop dat er Engels vooral wordt gelezen vanuit interesse voor de taal, niet vanwege een (deels) andere afkomst van het kind of (een van) de ouders.
- De kinderen lezen het liefst fantasie- of avonturenboeken (78%), grappige boeken (73%), strips en/of tijdschriften (60%) en spannende boeken of griezelboeken (56%).

- De kinderen lezen het liefst boeken over dieren of fantasiewezens (61%) en over kinderen die een heel ander leven leiden dan zichzelf (49,7%).
- De top 5 meest genoemde favoriete titels zijn allemaal serieboeken.

De leesomgeving thuis

- Bijna alle kinderen kiezen zelf hun boeken uit. Dat doen ze in de boekenkast thuis, maar ook op school of in de bibliotheek of boekhandel. Daarnaast krijgt ruim een derde boekentips van hun ouders of verzorgers. Vrienden en school spelen daarin een minder belangrijke rol.
- Meer dan de helft van de kinderen geeft aan vroeger wel thuis te zijn voorgelezen, maar nu niet meer. Bij een kleine 30% wordt er thuis nog wel aan hen voorgelezen. Ouders en grootouders spelen de belangrijkste rol bij het voorlezen.
- Een grote meerderheid van de kinderen (88,3%) geeft aan dat hun ouders of verzorgers ook lezen. Ook broers en zussen (73,7%) en vrienden en vriendinnen (73,3%) lezen in hun vrije tijd.
- Bijna alle deelnemers aan dit onderzoek zijn lid van de bibliotheek (91,6%). 44% van de kinderen geeft aan dat broers en zussen lid zijn, en daarnaast 31,7% van de ouders of verzorgers.

De leesomgeving op school

- Naast De Nationale Voorleeswedstrijd doen vrijwel alle scholen mee aan de Kinderboekenweek (94%) en wordt er regelmatig vrij gelezen (93,7%).
- 84% van de kinderen geeft aan dat hun leraar voorleest in de klas.
- Bij 97,3% van de kinderen is een schoolbibliotheek aanwezig op school.
- Iets meer dan de helft van de kinderen komt op school in aanraking met boekenkringen of boekpresentaties.

Achtergrondkenmerken

- Er deden meer meisjes mee aan dit onderzoek (ruim 70%) dan jongens. Dit is vergelijkbaar met de deelnamecijfers van meisjes en jongens bij De Nationale Voorleeswedstrijd. In het jaar 2021-2022 waren 68,6% van de deelnemers meisje en 27,1% jongen. (De overige 4,3% vulde geen gender in, 1 deelnemer was genderneutraal.)
- Drie kwart van de kinderen spreekt alleen Nederlands thuis. De overige kinderen spreken daarnaast een tweede taal, waar overigens veel variatie in zit, onder andere Fries, Bosnisch, Chinees en Zuid-Afrikaans. De meest gesproken tweede taal is het Engels, waarbij we ook hier opmerken dat het lijkt dat dit meer vanuit interesse gebeurt, dan vanuit afkomst.
- Kinderen uit alle provincies hebben meegedaan aan dit onderzoek.

1 Inleiding

De fervente lezer van alle kanten belichten, dat is het doel van voorliggend onderzoek. Maar wat is een 'fervente lezer'? Volgens Van Dale is 'fervent' synoniem met zowel 'vurig' als 'geestdriftig', eigenschappen die op het podium van de finale De Nationale Voorleeswedstrijd goed van pas kunnen komen om de titel Nationale Voorleeskampioen in de wacht te slepen. Het dertigjarig jubileum van De Nationale Voorleeswedstrijd is nauw verbonden met dit onderzoek, waarover later meer. 'Fervente lezers' is een term die de laatste jaren vaker opduikt in het leesbevorderingsveld. Een 'fervente lezer' duidt op een kind dat graag leest vanuit een intrinsieke motivatie, thuis in aanraking komt met lezen en boeken en ook zelf in staat is boeken te kiezen om nog meer te lezen, onder anderen door met anderen in gesprek te gaan om leestips te krijgen.¹

Het idee om deze fervente lezers beter in kaart te brengen werd in 2020 op de onderzoekskalender van Stichting Lezen geplaatst, met als voornaamste doelstelling de diversiteit binnen deze groep te verkennen. Zo is het belangrijk om in kaart te brengen hoe de thuissituatie van fervente lezers is: komen zij uit huizen vol boeken waar iedereen over lezen praat? Spreken zij thuis één of juist vaak meerdere talen?

Het jubileum van De Nationale Voorleeswedstrijd bood een uitgelezen kans om fervente lezers over dit soort zaken te bevragen. Immers, kinderen die meedoen aan een voorleeswedstrijd (en deze bovendien op schoolniveau weten te winnen) lijken bij uitstek leesbekwame en leesgierige kinderen, oftewel fervente lezers. Dat deze groep divers is, weten we in elk geval uit ervaring, gelet op de grote diversiteit aan kinderen die op provinciaal en landelijk niveau het podium betreedt. Maar hoe divers hun achtergrond precies is, dat kan alleen extra onderzoek uitwijzen.

In 2021 heeft Stichting Lezen daarom een vragenlijst uitgezet onder de schoolkampioenen van de 29^e editie. Dat jaar deden 3.239 basisscholen mee aan De Nationale Voorleeswedstrijd. Die scholen hebben elk een schoolkampioen uit groep 7/8 aangemeld voor de lokale ronde in de bibliotheek. Van de 3.239 schoolkampioenen hebben er 300 de vragenlijst ingevuld. De veronderstelling dat het om leesgierige kinderen gaat bleek in elk geval juist: 78% van de respondenten leest graag. Ook geeft 22% aan dat vooral voorlezen favoriet is. Meer dan de helft leest elke dag en een kwart doet dit minimaal een keer per week. Uit ander onderzoek naar het leesgedrag van kinderen en jongeren blijkt dat slechts 35% van de twaalfjarigen nog dagelijks leest.²

Deze 300 voorleeskampioenen geven een goed inzicht in de redenen waarom kinderen meedoen, wat ze van De Nationale Voorleeswedstrijd en (voor)lezen vinden en wat hun favoriete boeken zijn. Het geeft ons ook een beeld van hun achtergrond: komen de kinderen thuis veel in aanraking met boeken? Welke talen worden er thuis gesproken en in welke talen wordt er gelezen? Hoe komen de kinderen aan boeken? Hebben ze een meester of juf die het goede voorbeeld geeft als het om (voor)lezen gaat? Wordt er gebruikgemaakt van de (school)bibliotheek? We belichten de

¹ Lezen in het primair onderwijs (2022). Werken aan leesmotivatie. <https://www.lezeninhetpo.nl/werken-aan-leesmotivatie/?id=531>.

² Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Leestijd daalt met leeftijd. <https://www.lezen.nl/onderzoek/leestijd-daalt-met-leeftijd/>.

schoolkampioenen dus van alle kanten om een zo goed mogelijk beeld te krijgen van fervente (voor)lezers.

In voorliggend rapport worden de resultaten van de vragenlijst gepresenteerd. Veel resultaten worden ondersteund met citaten die de kinderen zelf hebben ingevuld in open antwoordvelden. Er is voor gekozen het oorspronkelijke citaat te gebruiken en eventuele taal- en tyfouten niet te corrigeren.

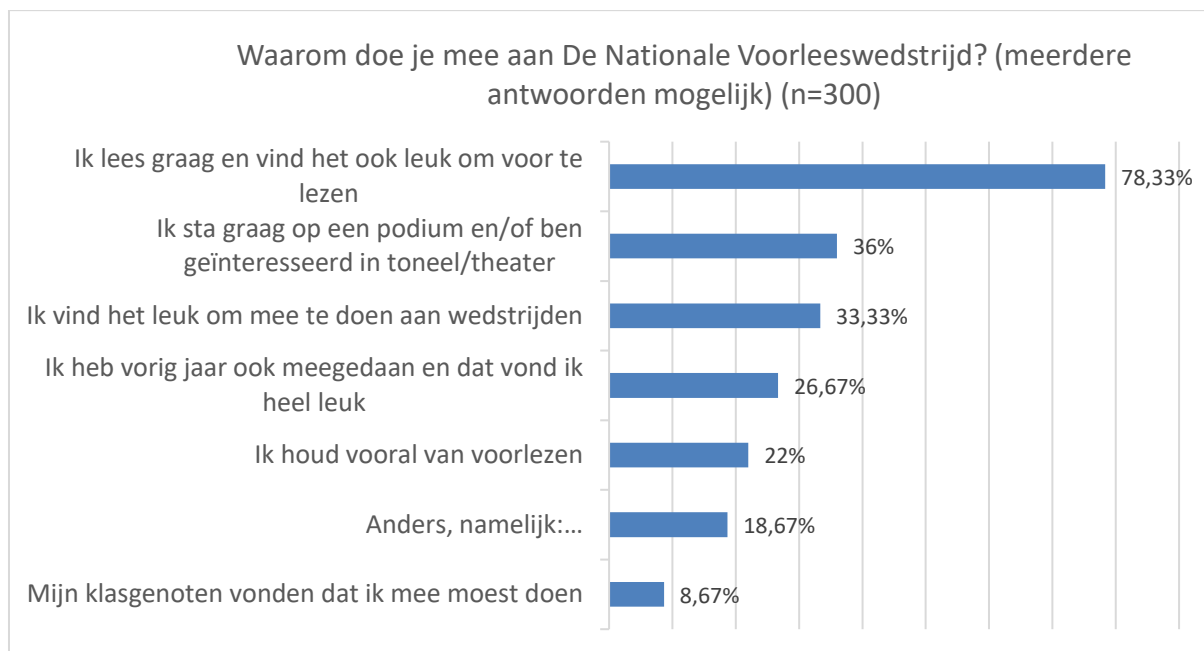
2 Resultaten

Dit hoofdstuk bestaat uit vijf onderdelen. In het eerste deel ligt de focus op De Nationale Voorleeswedstrijd zelf, daarna verschuift het naar hoe de kampioenen het liefst thuis lezen en in welke leesomgeving zij opgroeien. Vervolgens zijn er enkele vragen over lezen op school gesteld en wordt er afgesloten met de achtergrondkenmerken van de kinderen.

2.1 De Nationale Voorleeswedstrijd

Waarom meedoen aan De Nationale Voorleeswedstrijd?

De kinderen zijn gevraagd waarom zij zich hebben opgegeven voor de schoolronde van De Nationale Voorleeswedstijd.

Van de 300 respondenten geeft ruim drie kwart aan dat zij van lezen en voorlezen houden. Daarnaast vindt ruim een derde het leuk om op een podium te staan en ook een derde doet sowieso graag mee aan wedstrijden. Ruim een kwart had al een eerdere succeservaring in de schoolronde van vorig jaar en besloot daarom opnieuw mee te doen. Ruim een vijfde geeft aan vooral van voorlezen te houden. En zo'n 8% werd door klasgenoten gestimuleerd mee te doen. 14% van de respondenten heeft de antwoorden 'Ik lees graag en vind het ook leuk om voor te lezen' en 'Ik houd vooral van voorlezen' niet aangekruist. Dit impliceert dat kinderen die niet per definitie van (voor)lezen houden, ook meedoen aan De Nationale Voorleeswedstrijd.

56 kinderen gaven aan dat zij ook andere redenen hadden om mee te doen (zie de gecodeerde antwoorden in tabel 1). Daarbij valt op dat 7 kinderen benoemen dat zij dyslexie hebben. Sommigen van hen willen laten zien dat je met dyslexie ook kunt voorlezen en mee kunt doen aan een voorleeswedstrijd. Anderen wilden het gewoon eens proberen, of deden bewust mee om beter te worden in lezen.

Verder noemen veel kinderen opnieuw als andere reden dat zij heel erg van lezen houden (ook al was dit al een van de vaste antwoordcategorieën), dat zij graag het lezen willen promoten bij hun klasgenoten, of dat zij het leuk vinden om hun klasgenoten te entertainen met een mooi verhaal. Ook geeft een aantal kinderen aan dat zij graag eens een nieuwe ervaring wilden opdoen. Zoals verwacht houden schoolkampioenen van De Nationale Voorleeswedstrijd meer van lezen dan een gemiddeld basisschoolkind.

Tabel 1

Top 10 andere redenen om mee te doen aan De Nationale Voorleeswedstrijd

Reden	Aantal respondenten
Houdt van lezen	9x
Lezen promoten	8x
Voor de nieuwe ervaring	6x
Entertainen van andere kinderen	5x
Kan goed (voor)lezen	4x
Gestimuleerd door de omgeving, zoals familie of leerkracht	4x
Angst overwinnen	3x
Herkansing op vorig jaar	3x
Voorbeeldfunctie voor andere dyslectische kinderen	2x
Leest in vrije tijd ook graag voor	2x

Stellingen over De Nationale Voorleeswedstrijd

De respondenten kregen enkele stellingen voorgelegd die te maken hebben met De Nationale Voorleeswedstrijd.

Tabel 2

Stellingen over De Nationale Voorleeswedstrijd

Stelling	Helemaal mee eens	Mee eens	Neutraal	Niet mee eens	Helemaal niet mee eens
Ik vind De Nationale Voorleeswedstrijd leuk	81,7%	17,7%	0,7%	0%	0%
Ik vind meedoen spannend	15%	45%	29,7%	7,3%	3%
Ik was onzeker over hoe ik zou	7,7%	18,3%	25%	30,7%	18,3%

voorlezen tijdens de schoolronde					
Ik had wel verwacht dat ik de schoolronde zou winnen	4%	15%	39,8%	29,8%	11,4%
Ik heb veel geoefend met voorlezen	44,3%	34%	15,3%	5,7%	0,7%
Ik heb door de Voorleeswedstrijd meer zin gekregen om boeken te lezen	22,7%	29,7%	29,7%	14%	4%
Ik ben door de Voorleeswedstrijd beter geworden in lezen	9,4%	28,4%	33,1%	20,7%	8,4%

Bijna alle kinderen vinden De Nationale Voorleeswedstrijd leuk en 60% vindt het ook spannend. Over het algemeen waren veel kinderen wel zeker van hun voorleeskwaliteit, al hadden ze niet verwacht de schoolronde te winnen. 19% geeft aan dat zij dit juist wel verwacht hadden. Het overgrote deel van de kinderen heeft van tevoren veel geoefend. De helft van de kampioenen heeft meer zin gekregen om te lezen, bijna een derde staat daar neutraal in en bijna een vijfde geeft aan geen extra zin te hebben gekregen in lezen. De meeste kinderen zeggen niet per se beter geworden te zijn in lezen na deelname aan De Nationale Voorleeswedstrijd, toch vindt ruim een derde dit wel.

Overige bevindingen over De Nationale Voorleeswedstrijd

Aan het eind van de vragenlijst konden de kinderen nog iets kwijt over De Nationale Voorleeswedstrijd of over lezen. Van de 300 respondenten hebben er 202 dit open veld ingevuld. De helft van die kinderen liet nog eens extra weten dat ze het (erg) leuk vinden om mee te doen aan De Nationale Voorleeswedstrijd. Zie hieronder enkele citaten:

Ik vind het heel leuk om mee te mogen doen aan de voorleeswedstrijd. Ook al zou ik niet winnen, dan ben ik toch trots op mezelf maar vind het wel jammer.

Ik vind het een hele leuke wedstrijd om aan mee te doen. Iedereen kan zijn of haar favoriete boek laten zien en als ik het leuk vind, kan ik dat boek ook gaan lezen. Door het oefenen aan de voorleeswedstrijd leer ik ook om beter voor te kunnen lezen. Ik vind de wedstrijd leuk bedacht.

Ik vind het superleuk dat ik dit jaar mee mag doen aan de Nationale voorleeswedstrijd. Vanaf groep 4 hebben we op school een voorleeswedstrijd. Ik hoopte elk jaar zoou dat ik zou winnen, maar elke keer werd ik tweede :(Dit jaar heb ik gewonnen en nou mag ik ook nog meedoen aan de Nationale Voorleeswedstrijd!! Dat vind ik echt supertof!!

Het is zoouou leuk dat jullie dit doen, want de kinderen uit mijn klas vinden lezen stom, en als de juf straf geeft is het altijd stillezen wat ik leuker vind dan buitenspeel pauze.

35 respondenten geven aan zin te hebben in het vervolg (de lokale ronde in de bibliotheek):

Ik zou het heel leuk vinden om naar de volgende ronde te gaan. Ik hoop dat steeds meer kinderen gaan lezen. Ook zie ik dat andere kinderen het mooi vinden als ik voorlees.

Heel leuk ben super blij dat ik gewonnen heb ik ga m'n best doen om te winnen en voor het plezier maar vooral om te winnen

ik heb er heel veel zin in omdat het me ook leuk lijkt om andere kinderen te horen voorlezen

Ik zou het heel erg leuk vinden als ik verder kom in deze wedstrijd, zodat ik mijn ware talent kan laten zien.

Verder viel op dat een aantal kinderen (n=4) expliciet benoemden dat meedoen aan De Nationale Voorleeswedstrijd hun zelfvertrouwen heeft vergroot:

Ik vind het heel goed dat dit georganiseerd wordt. Eigenlijk voor iedereen. Je leert er door (voor) te lezen en te luisteren. Maar ook krijg je zelfvertrouwen door dit voor een groep te doen. Sinds kort is er bij mij DCD [Developmental Coordination Disorder] ontdekt. De nationale voorleeswedstrijd is voor mij een enorme overwinning. Ik ben super trots.

Ik ben heel blij en trots dat ik ben gekozen door mijn klas en door de school als voorleeskampioen. Ik ben zelf vaak onzeker of ik het wel goed doe en door de wedstrijd heb ik veel meer zelfvertrouwen gekregen! Nu durf ik veel meer voor de klas te doen en ook bij de musical die ik dit jaar ga doen.

Veel andere opmerkingen gingen over dat (voor)lezen leuk of belangrijk is (onder andere voor schoolprestaties en taalvaardigheid), welk genre en/of onderwerpen ze graag lezen en dat ze graag zelf schrijven. Er waren ook drie kinderen die een tip hadden:

Ik wil een tip geven aan andere kinderen. Als je het leuk vind om voortelezen zou ik echt meedoen aan de wedstrijd je kan namelijk bij voorlezen leuke dingen doen zodat kinderen super geïntereerd naar je luisteren en dat gevoel is heel fijn.

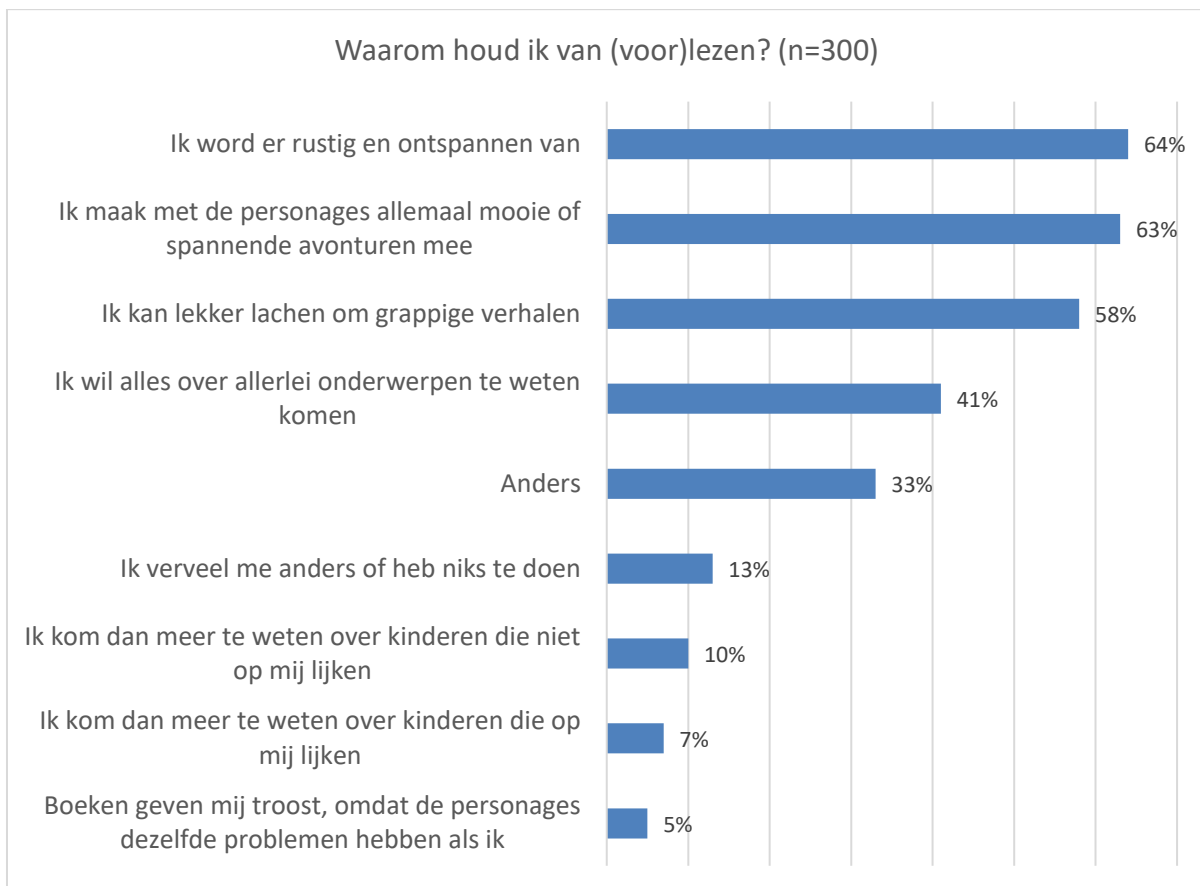
probeer altijd nieuwe boeken en de voorkant en de naam zeggen niet alles over het boek zelf

Het zou leuk zijn als ook kinderen die geen geld hebben voor een abonnement ook gewoon boeken zouden kunnen lezen want dat zou goed zijn voor hun toekomst

2.2 Lezen in de vrije tijd

Wat maakt (voor)lezen leuk?

De kinderen kregen enkele redenen voorgelegd om van (voor)lezen te houden. Uit leesmotivatieonderzoek weten we dat kinderen lezen kunnen waarderen om uiteenlopende redenen.³ Zo kan lezen worden ingezet voor emotieregulatie (vrolijk worden als je niet vrolijk bent bijvoorbeeld), ter ontspanning, om iets te leren over jezelf of een ander, of om iets te leren over onderwerpen waar je meer over wilt weten. Deze redenen sluiten aan bij de antwoorden van de respondenten:

Meer dan de helft van de ondervraagde kinderen leest om te ontspannen en om via de personages avonturen te beleven. Ook grappige verhalen dragen voor ruim de helft van de kinderen bij aan het leesplezier. Een groep van 41% wil ook graag dingen leren uit boeken. Dit past goed bij de aanname dat het hier om fervente lezers gaat: wie ontspanning kan vinden door te lezen, ervaart lezen dus niet als iets vervelends, en het lezen wordt bovendien gekoppeld aan prettige ervaringen, zoals mooie avonturen meemaken en lekker lachen om grappige verhalen.

Er is geëvalueerd wat de respondenten (n=97) antwoordden bij 'Anders', zie ook tabel 2 voor de gecodeerde antwoorden. 40 respondenten gaven aan dat ze van (voor)lezen houden, omdat ze dan helemaal op kunnen gaan in een boek. Ter illustratie enkele citaten:

³ Stichting Lezen (2021). *Leesmotivatie onder de loep. Inzichten uit wetenschappelijk onderzoek*. Amsterdam: Stichting Lezen.

Ik als ik aan het lezen ben alles om mij heen vergeet en helemaal in het boek opga.

ik helemaal met mijn gedachten in een verhaal [kan] komen en dan vergeet ik helemaal de tijd en dan kan ik echt niet stoppen.

En omdat ik helemaal kan verdrinken in een verhaal.

Een ander veelgenoemd antwoord (17 keer) is het entertainen van de luisteraars tijdens het voorlezen:

Ik het leuk vind om mensen te vermaken met voorlezen

ik het leuk vind om iets te doen voor publiek vooral en ik hou niet veel van in mezelf lezen maar wel voor anderen dan lijkt het alsof ik in het verhaal leef.

In het verlengde hiervan werd door 9 kinderen genoemd dat ze het leuk vinden om het voorlezen te zien als een soort acteren:

ik vindt het leuk om met expressies en stemmetjes te lezen ik vindt het ook leuk om een beetje er bij te acteren.

Met voorlezen kan ik acteren oefenen

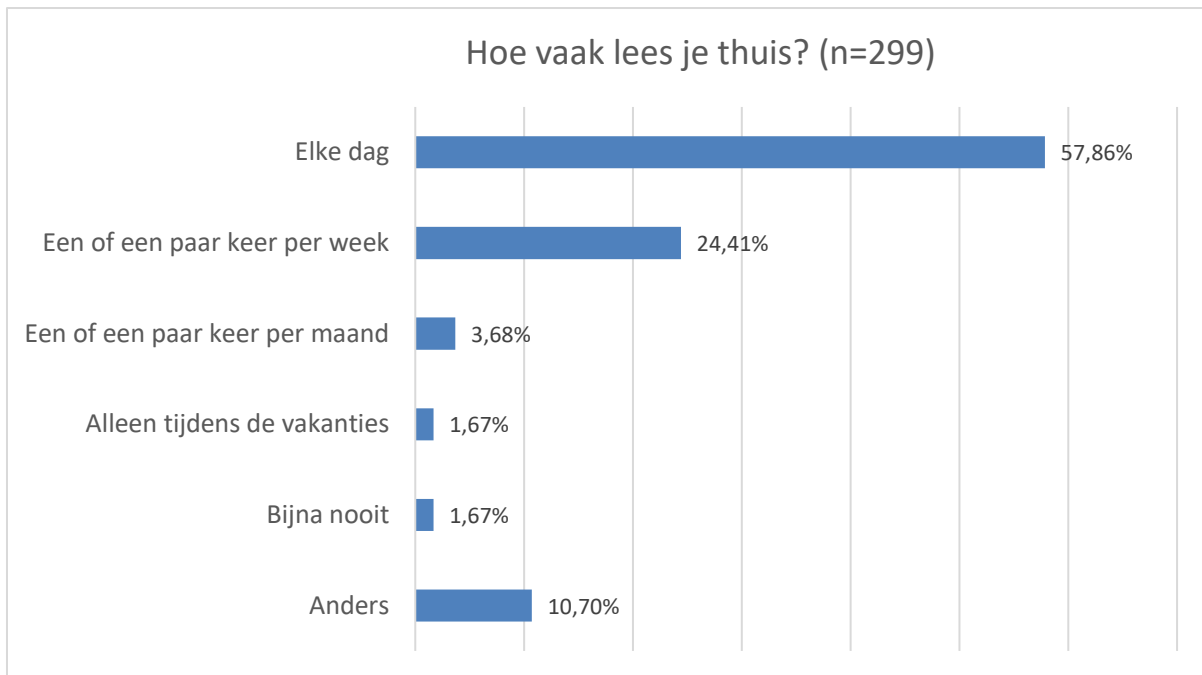
Tabel 2

Top 5 andere redenen om van (voor)lezen te houden

Reden	Aantal respondenten
Opgaan in een verhaal	40x
Het entertainen van anderen	17x
Verschillende stemmetjes gebruiken	9x
Het is (gewoon) leuk	9x
Nieuwe verhalen ontdekken	3x

Thuis lezen

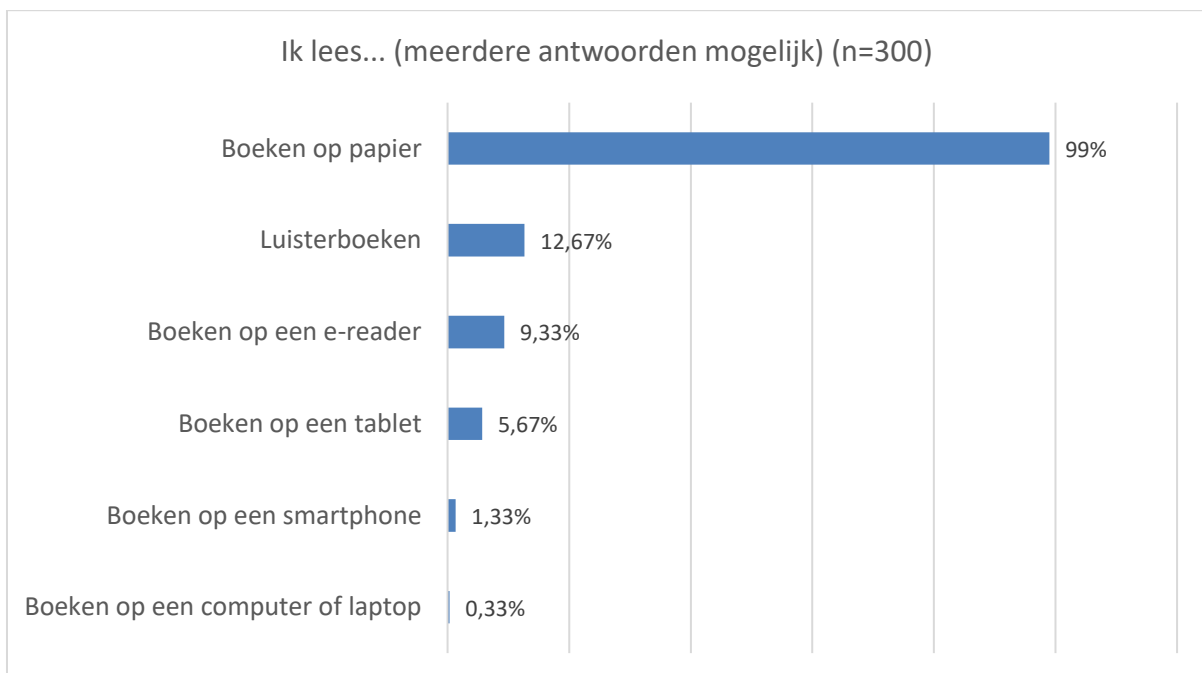
Meer dan de helft van de kinderen (58%) geeft aan thuis elke dag te lezen. Een kwart doet dit een of een paar keer per week. Een kleine 4% doet het een of een paar keer per maand en een paar kinderen geven aan alleen tijdens vakanties te lezen of bijna nooit. 11%, 32 respondenten, heeft een antwoord ingevuld bij 'anders'. Van die 32 zijn er 13 kinderen die zeggen bijna elke dag te lezen, van wie 3 alleen voor het slapengaan. Door 7 kinderen wordt aangegeven dat het erg verschilt hoe vaak er wordt gelezen. Het hangt af van hoeveel zin ze hebben en hoe leuk het boek is dat ze aan het lezen zijn.

Deze gegevens komen niet overeen met de landelijke cijfers. Zo laat ander onderzoek zien dat op twaalfjarige leeftijd slechts 35% aangeeft dagelijks een boek te lezen.⁴ Schoolkampioenen lijken dus meer te lezen dan hun leeftijdsgenoten.

Leesmedium

De tijd dat je bij lezen uitsluitend aan papieren boeken denkt ligt reeds lang achter ons. Digitale boeken zijn in opmars en ook het luisterboek is inmiddels een serieus te nemen leesmedium. De voorleeskampioenen zijn gevraagd welk medium bij hen favoriet is.

⁴ Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Leestijd daalt met leeftijd. <https://www.lezen.nl/onderzoek/leestijd-daalt-met-leeftijd/>.

Bijna alle kinderen lezen papieren boeken (99%). 13% gebruikt luisterboeken, 9% gebruikt een e-reader en een kleine 6% leest ook boeken op de tablet. De smartphone of computer/laptop worden slechts door een enkeling gebruikt voor het lezen van boeken.

Daarmee lezen de schoolkampioenen minder digitale boeken dan de Nederlandse kinderen als geheel, want vier op de tien basisscholieren leest weleens een e-boek.⁵

Talen waarin thuis wordt (voor)gelezen

We vroegen de kinderen in welke taal of talen er thuis wordt (voor)gelezen en 299 van de 300 respondenten (99,3%) geeft aan dat er in elk geval in het Nederlands wordt (voor)gelezen. Aangezien het 'thuis (voor)lezen' is uitgevraagd, is niet vast te stellen of de kinderen met name hun eigen leesgedrag of dat van hun huisgenoten op het oog hebben.

Dat er in veel gevallen sprake is van meertaligheid is echter wel met zekerheid te stellen: 73 kinderen (24,3%) maken melding van een andere taal naast het Nederlands. Opvallend vaak is Engels de tweede taal waarin wordt (voor)gelezen: 45 respondenten vinken deze taal aan. Bij 38 respondenten blijft het hier ook bij. Het is moeilijk te bepalen of deze kinderen werkelijk in een tweetalige omgeving opgroeien, of dat een of meerdere huisgenoten uit interesse graag een Engelstalig boek oppakken, zoals de respondent die aangeeft:

Ik ga wel de engelse Harry Potter serie lezen, maar ben nog niet begonnen.

Slechts zelden wordt naast Nederlands en Engels een derde of vierde taal aangevinkt: slechts in 7 gevallen gebeurt dit. Meertaligheid (voor zover we daarvan kunnen spreken) is dus meestal tweetaligheid.

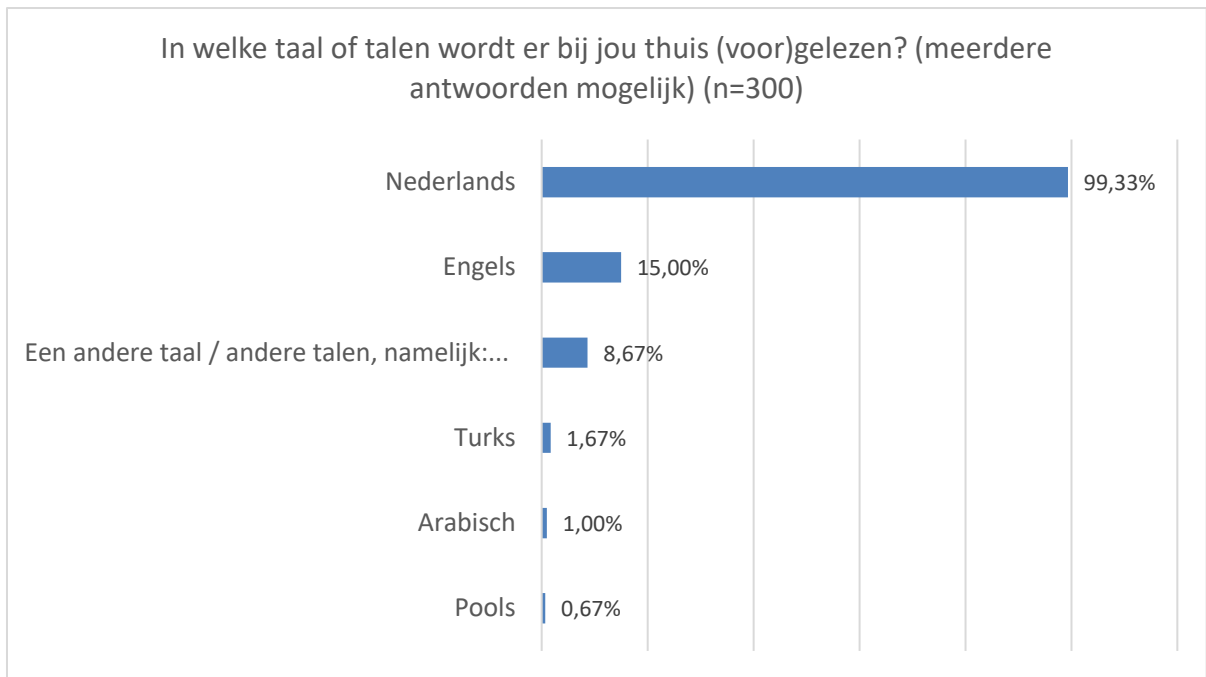
In welke talen wordt er verder thuis (voor)gelezen? Keuzemogelijkheden waren Turks, Arabisch, Pools en 'anders'. De lage percentages in onderstaande grafiek geven een indicatie dat er eigenlijk niet veel wordt (voor)gelezen in het Turks, Arabisch of Pools.

Acht respondenten vulden bij de optie 'anders' Fries in. Overige talen die hier worden genoemd zijn: Spaans (n=3), Papiaments (n=2), Frans (n=2), Chinees (n=2), Farsi (n=1), Sloveens (n=1), Duits (n=1), Servisch (n=1), Bosnisch (n=1), Zuid-Afrikaans (n=1).

Eén kind groeit op in een gezin waar een wel heel bijzondere taal wordt gesproken, want deze vult bij 'anders' in:

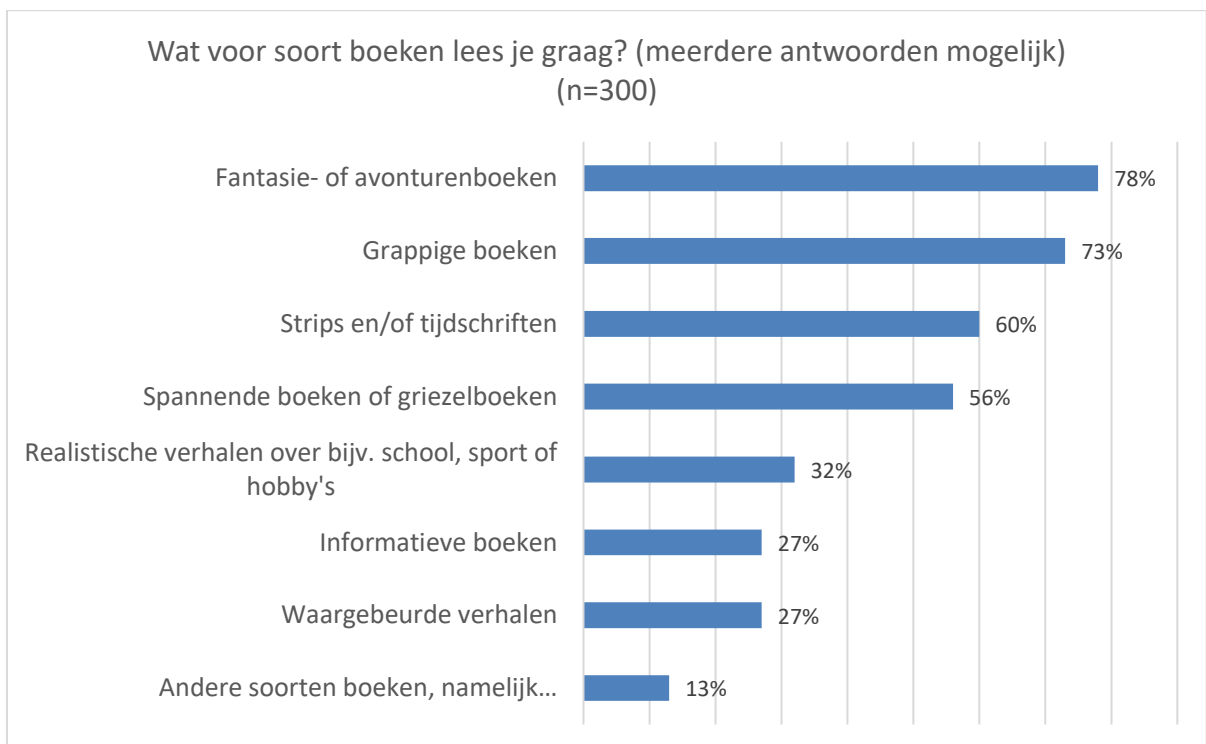
StarWars (door mijn vader)

⁵ Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Jeugd leest digitaal, maar voorkeur gaat uit naar papier. <https://www.lezen.nl/onderzoek/jeugd-leest-digitaal-maar-voorkeur-gaat-uit-naar-papier/>.

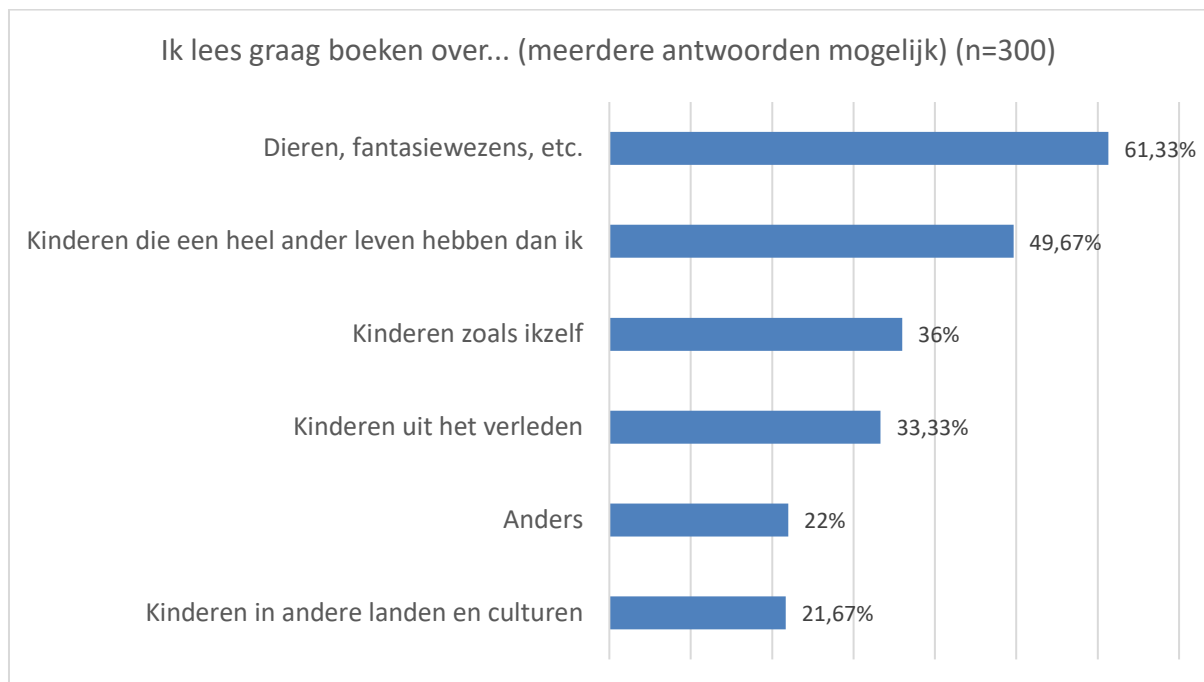

Genres en personages

De kinderen zijn gevraagd wat voor 'soort' boeken zij graag lezen; een meerkeuzevraag met diverse genres als optie. In de top 3 staan: fantasie- of avonturenboeken (78%), grappige boeken (73%) en strips en/of tijdschriften (60%). Ook spannende boeken of griezelboeken worden door meer dan de helft graag gelezen. 13% van de kinderen (n=39) antwoordde ook graag andere soorten boeken te lezen. De antwoorden in deze categorie liepen sterk uiteen. Zeven kinderen gaven aan graag dierenboeken te lezen en dan met name over paarden. Ook werd een aantal keer genoemd dat dagboeken favoriet zijn, evenals boeken die over oorlog gaan of boeken die een romantische inslag hebben.

Ook werd de respondenten gevraagd welke soort personages hun interesse wekt. 61% leest graag over dieren of fantasiewezens. We weten nu door de antwoorden bij 'Andere soorten boeken' bij de vraag hierboven dat er een aantal paardenliefhebbers onder de respondenten aanwezig is. De helft van de kinderen leest graag over kinderen die een heel ander leven leiden dan zij, ruim een derde leest graag over kinderen als zichzelf. Een derde houdt van boeken met personages uit het verleden en een vijfde leest graag over kinderen in andere landen en culturen. Kinderen lijken boeken dus op twee manieren graag te lezen: als een spiegel (herkenning), maar ook als venster (verkenning).

Ook was er de optie om 'Anders' in te vullen. 22% deed dat (66 respondenten). 24 kinderen vulden toch een genre in, en benoemden niet over welke soort personages ze graag lezen. De overige 42 kinderen deden dat wel. Er waren veel uiteenlopende antwoorden, maar het meest gegeven antwoord (n=14) was dat de respondenten graag lezen over kinderen die avonturen beleven. Daarbij werd ook vaak genoemd dat het bij voorkeur kinderen zoals zichzelf moeten zijn:

Kinderen als ikzelf, maar zij beleven dan avonturen.

Eigenlijk gewoon hele normale kinderen en dat er dan ineens iets spannends met ze gebeurt.

Populaire boeken

Er werd onze voorlezers ook naar hun lievelingsboek gevraagd. De vraag werd beantwoord door 299 respondenten en de uitkomst was een lijst met maar liefst 153 titels. Daarvan worden 110 titels slechts eenmaal genoemd, en 43 titels twee keer of meer. Vrijwel alle titels die twee keer of meer genoemd worden, zijn onderdeel van een serie.

Top 5 meest genoemde titels (serieboeken)

1. <i>Harry Potter</i>	J.K. Rowling
2. <i>Dagboek van een muts</i>	Rachel Renée Russell
3. <i>Het leven van een loser</i>	Jeff Kinney

4. <i>De waanzinnige boomhut</i>	Andy Griffiths
5. <i>De Griuze Jager</i>	John Flanagan

Vaker genoemde titels die geen onderdeel zijn van een serie

1. *Matilda* Roald Dahl
2. *Kruistocht in spijkerbroek* (Thea Beckman), *Koning van Katoren* (Jan Terlouw), *Lampje* (Annet Schaap), *Het dagboek van Anne Frank*

De vaakst genoemde titel die geen onderdeel is van een serie is *Matilda* van Roald Dahl (n=3). We komen in het rijtje 'niet-serietitels' ook een paar (moderne) Nederlandse klassiekers tegen, zoals *Kruistocht in spijkerbroek*, *Koning van Katoren*, *Lampje* en *Het dagboek van Anne Frank*, die elk tweemaal genoemd worden.

Maar het populairst zijn overduidelijk titels die onderdeel uitmaken van een (buitenlandse) serie. Harry Potter blijkt nog altijd het meest populair onder deze doelgroep: 29 respondenten vulden zijn naam in. Soms wordt een specifiek deel genoemd; in andere gevallen betreft het de hele serie. De top 3 wordt verder bevolkt door *Dagboek van een muts* (n=21) en *Het leven van een loser* (n=18). De subtop in de serieboeken bestaat uit *De waanzinnige boomhut* (n=11) en *De Griuze Jager* (n=6). 4 respondenten vullen *Donald Duck* in en er zijn ook kinderen die aangeven geen favoriete titel in te kunnen vullen:

Ik heb er te veel om er hier 1 op te schrijven ;-)

ik hou van alle paarden boeken en fantasie boeken

Ik vind er te veel leuk

Ik heb niet één lievelingsboek, maar heel veel: De ontdekkingsreiziger, Tom Groot, Tommie en Lotje en Donald Ducks

2.3 De leesomgeving

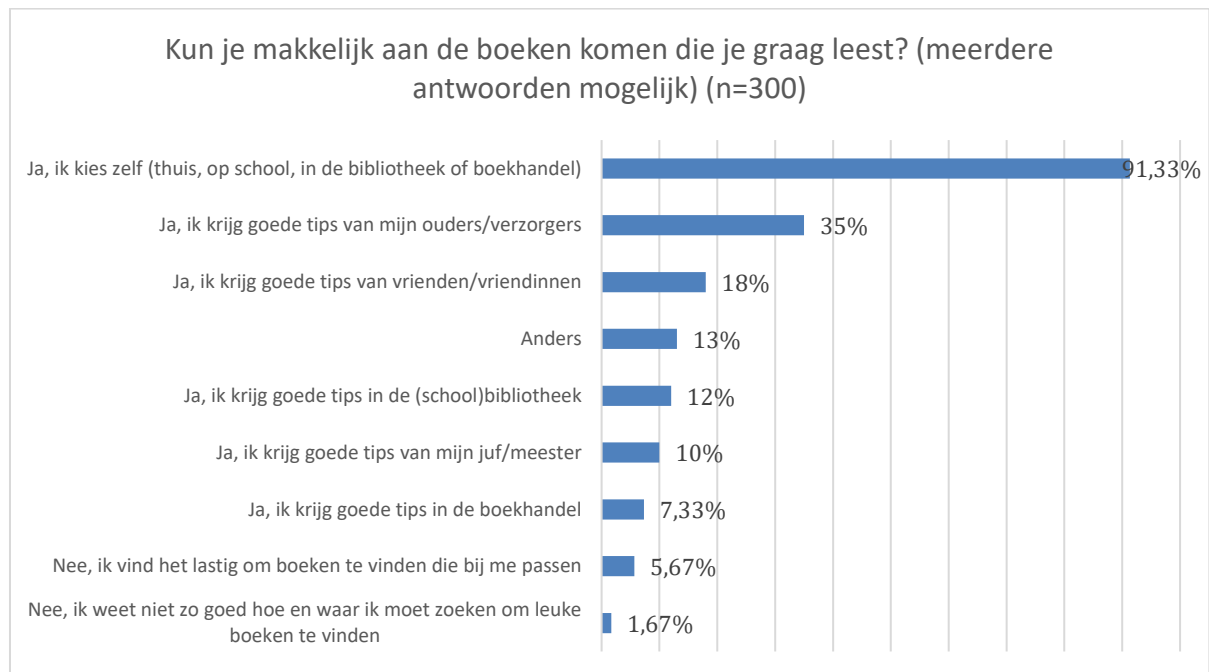
Een stimulerende leesomgeving is van essentieel belang voor de leesontwikkeling van een kind. Belangrijke leesbevorderaars als Aidan Chambers hebben verschillende factoren benoemd die van belang zijn om een rijke leesomgeving te creëren, zoals een gevarieerd en aantrekkelijk boekenaanbod, tijd en aandacht voor lezen en praten over boeken.⁶ Volgens Chambers zijn zogenaamde 'helpende volwassenen' nodig om kinderen aan het lezen te krijgen. Thuis zijn dat de ouders, grootouders en/of verzorgers, op school is het de leerkracht. Verder kan er een netwerk zijn van bijvoorbeeld leesconsulenten, bibliotheekmedewerkers en boekverkopers. Behalve een goed boekenaanbod en helpende volwassenen is het ook belangrijk dat leeftijdgenootjes ook lezen en dat het zowel thuis als op school veilig (en leuk) is om over boeken te praten.

⁶ Lezen in het primair onderwijs (2022). Wat bepaalt de leescultuur op school?
<https://www.lezeninhetpo.nl/bouwsteen/wat-bepaald-de-leescultuur-op-school/?id=181>.

De respondenten zijn vrij enthousiaste lezers. Hebben zij de liefde voor lezen ook van thuis meegekregen? En hoe kijken zij aan tegen de aandacht voor lezen op school? In enkele vragen probeerden we hier zicht op de krijgen.

De leesomgeving thuis

In paragraaf 2.2 (Lezen in de vrije tijd) kwam al naar voren dat maar liefst 58% van de respondenten aangeeft elke dag thuis te lezen, en nog eens ruim een kwart het een of een paar keer per week doet. Er werd de kinderen gevraagd hoe makkelijk zij aan de boeken kunnen komen die zij graag lezen.

Wat opvalt is dat de respondenten een grote zelfstandigheid ervaren in het kiezen van de boeken, want maar liefst 274 kinderen (91%) geven aan dat zij zélf die boeken kiezen. Slechts een kleine 8% geeft aan moeite te ervaren bij het vinden van geschikte boeken. Bij de toelichting schrijven zij dat zij een heel specifieke smaak hebben en/of alle leuke boeken al gelezen hebben.

Ouders/verzorgers worden als de grootste steun gezien bij het vinden van een boek (35%). Ruim een op de drie kinderen weet zich dus in de thuisomgeving geholpen bij het zoeken naar geschikte titels. 13% van de respondenten (n=39) geeft aan een ander antwoord te hebben. Vijf daarvan krijgen hun boeken voornamelijk cadeau. Verder geven meerdere kinderen aan dat het moeilijker is om aan boeken te komen, omdat ze nogal kieskeurig zijn en daarom geen leuke boeken kunnen vinden. Vaak zijn de leuke boeken ook al bezet, of ze hebben alle boeken in school al een keer gelezen. Een aantal kinderen heeft een handige manier gevonden om goede boeken te vinden: ze lezen alle boeken van een schrijver die in de smaak valt. Verder verzamelen de respondenten boekentips via familie, de Kidsweek, de e-reader, social media en luisterboekenapps.

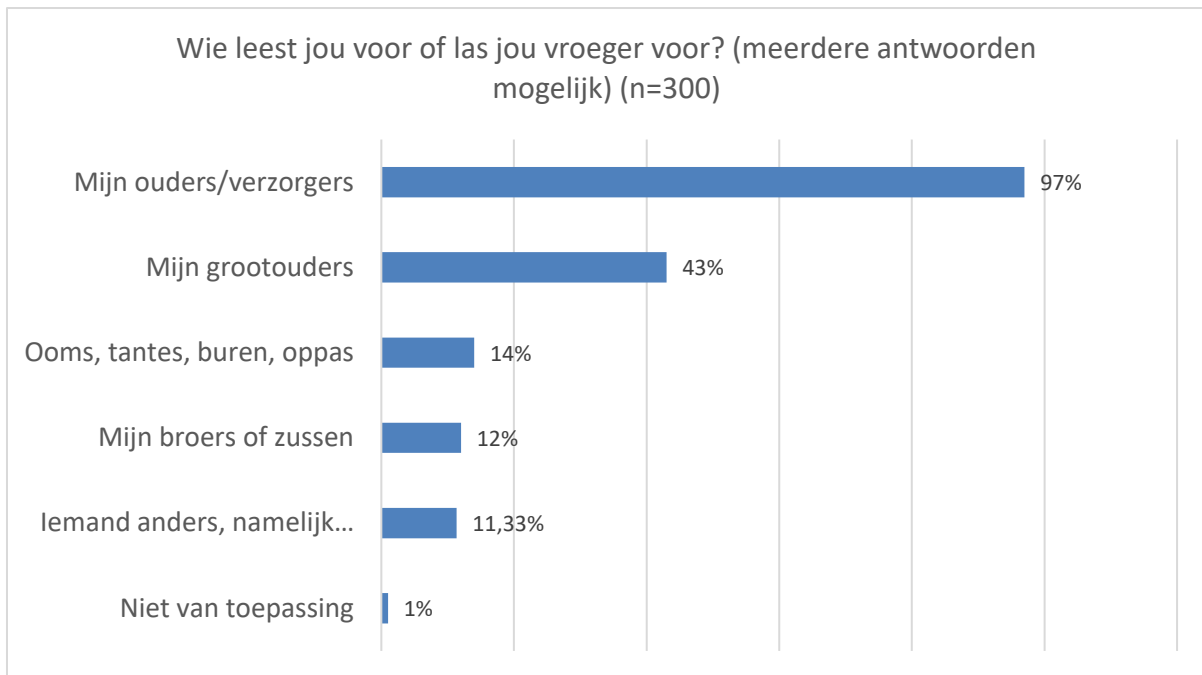
Bij een stimulerende leesomgeving is ook tijd en aandacht voor lezen van groot belang. Voorlezen is een uitstekende manier om daar thuis invulling aan te geven. Er werd de kinderen dan ook gevraagd of zij thuis worden voorgelezen.

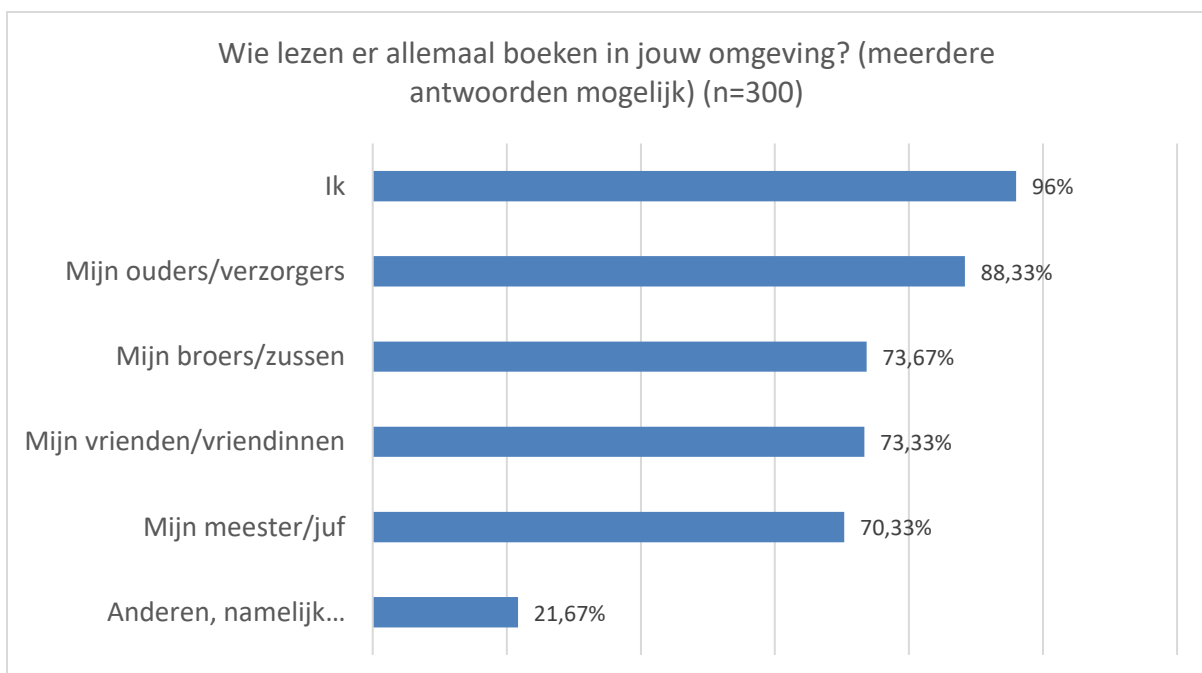
Wat blijkt: bijna 58% (n=173) werd vroeger wel, maar inmiddels niet meer voorgelezen, 18% wordt soms voorgelezen terwijl 11% aangeeft thuis vaak voorgelezen te worden. 6% wordt nooit of bijna nooit voorgelezen, en 8% vulde 'anders' in. Kortom: drie op de tien kinderen tussen de 10 en 12 jaar wordt nog thuis voorgelezen. Dit is in lijn met recent onderzoek naar voorleesgedrag van ouders/verzorgers, waaruit blijkt dat vooral de jongste kinderen regelmatig worden voorgelezen en dat er minder wordt voorgelezen vanaf het moment dat de kinderen zelf kunnen lezen.⁷

Ook werd gevraagd wie thuis de voorlezer is of was. 97% van de kinderen vinkte hier de categorie 'ouders/verzorgers' aan. Maar ook de grootouders blijken goed vertegenwoordigd, want liefst 43% geeft aan door hen te zijn voorgelezen. 'Ooms/tantes, burens en de oppas' vormden samen één categorie en vervolmaken met 14% de top 3. Iets meer dan een op de tien kinderen vinkt 'broers of zussen' aan. Ook geeft een op de tien kinderen aan dat 'iemand anders' heeft voorgelezen, daarbij wordt vaak de leerkracht genoemd. Een respondent vinkte bijna alle categorieën aan en voegt bij 'anders' toe: 'ik las mezelf vroeger ook vaak voor.'

⁷ Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Ouders lezen vooral voor als kind jong is. <https://www.lezen.nl/onderzoek/ouders-lezen-vooral-voor-als-kind-jong-is/>.

Een goede leesomgeving thuis betekent dat er thuis gelezen wordt. De kinderen werd gevraagd meer in het algemeen wie in hun omgeving boeken leest. Naast de gezinsleden (ouders/verzorgers, broers/zussen) konden 'vrienden/vriendinnen' worden aangevinkt en ook 'mijn meester/juf'. We bevroegen dus zowel de leesomgeving thuis, als die op school (over de leesomgeving op school meer in de volgende paragraaf). Naast dat vrijwel alle respondenten zelf thuis lezen, geeft ruim 88% aan dat ook de ouders dit doen. Bijna 74% geeft aan dat ook broers/zussen lezen – dit werd niet uitgesplitst naar kinderen met en kinderen zonder broers/zussen. Bemoedigend is dat een vrijwel gelijk percentage (74%) aangeeft dat ook vrienden/vriendinnen boeken lezen. Slechts 3% (9 respondenten) geeft aan dat er thuis niemand leest. Dus geen ouders en geen broers en/of zussen. Bij vijf daarvan lezen vriend(inn)en ook niet.

Het lijkt er dus op dat de voorleeskampioenen opgroeien in een wereld waar veel gelezen wordt, zo blijkt ook uit de categorie 'anderen' die 20% aanvinkt. Daar worden weer veel opa's en oma's genoemd, maar ook veel antwoorden als deze:

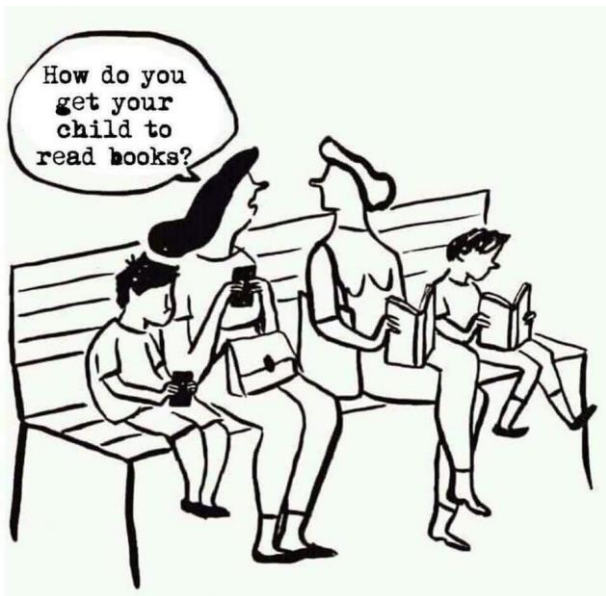
Eigenlijk idereen die ik ken leest wel eens boeken

Mijn hele familie

Buurmeisje

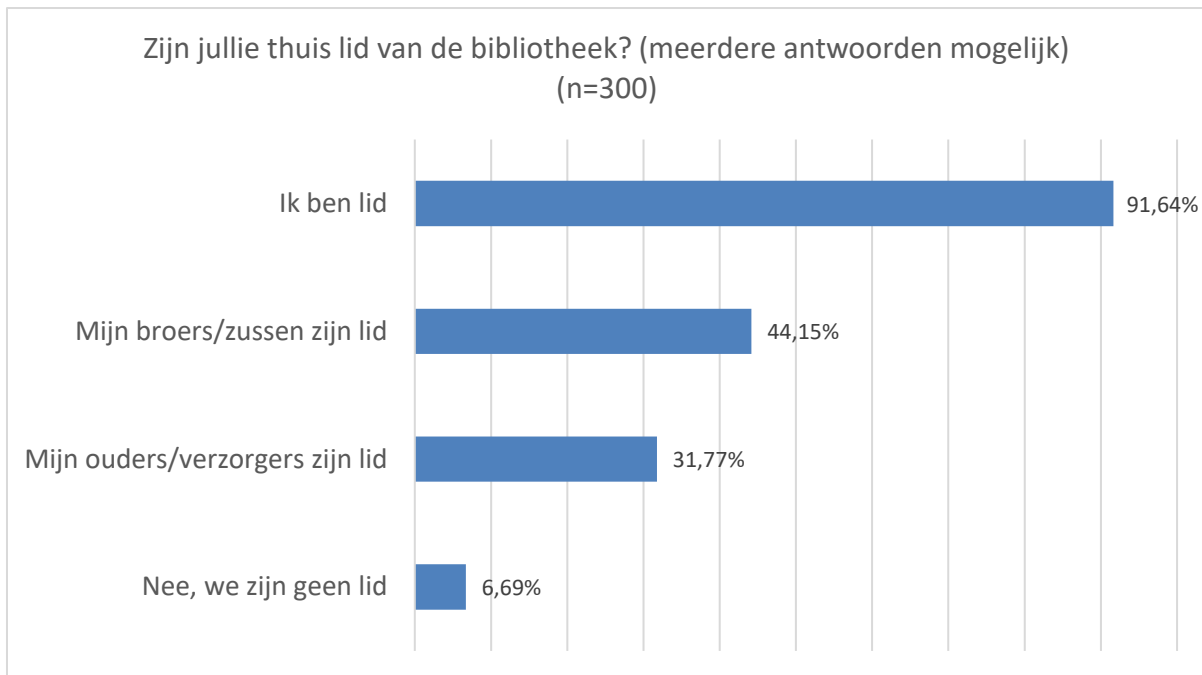
Opa, heel veel. Mijn tante en oma ook. Zij zijn allemaal juffen en meester.

vriend van mama. en vriendin van papa.

Artiest: Flavita Banana – origineel in het Spaans

Een laatste factor die van belang is voor de kwaliteit van de leesomgeving thuis, is het lidmaatschap van de bibliotheek. Uiteraard heeft een kind dat lid is van de openbare bibliotheek meer en betere toegang tot een goed boekenaanbod (en tot helpende volwassenen aldaar). Als ook andere gezinsleden lid zijn, leidt dit tegelijk tot meer aandacht voor lezen en leesmotivatie in het algemeen. Een regelmatige gang naar de bibliotheek kan zo een goede leesstimulans zijn.

Het blijkt dat de kinderen in overgrote meerderheid zelf lid zijn van de bibliotheek: 274 respondenten zijn lid. Slechts 20 kinderen geven aan geen lid te zijn. Verder blijkt dat ongeveer een op de drie kinderen ouders heeft die lid zijn (n=95) en ruim 44% geeft aan broers en/of zussen te hebben die lid zijn. Er is niet gevraagd hoe het lidmaatschap wordt ingezet.

De leesomgeving op school

In aansluiting op de vorige paragraaf: de meester of juf blijkt ook vaak te lezen, al scoren ze met 70% lager dan de ouders (88%). Aangezien het om de beleving van de kinderen gaat, kunnen we hieruit weinig afleiden over het daadwerkelijke percentage leerkrachten dat (niet) leest. Voor de leesomgeving op school zou het echter wel goed zijn als elke leerkracht actief en ongevraagd ook over de eigen leeservaringen spreekt, want ook dat leidt tot een beter leesklimaat.⁸

De kinderen werd gevraagd wat er – naast deelname aan De Nationale Voorleeswedstrijd – nog meer gebeurt op school rond lezen en voorlezen. De antwoorden op deze meerkeuzevraag laten zien dat het met het vóórlezen in de klas meestal wel goed zit, want 84% (n=252) geeft aan dat dit gebeurt. Nog vaker dan dat mogen de kinderen zelf een boek lezen dat ze zelf hebben uitgekozen (bijna 94%, n=281). Bijna even vaak werd aangevinkt 'We doen mee aan de Kinderboekenweek' (94%, n=282). Op veel scholen wordt tijdens de Kinderboekenweek de schoolronde van De Nationale Voorleeswedstrijd georganiseerd; dit is zelfs een suggestie in het spelregelboek van De Nationale Voorleeswedstrijd.

⁸ Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Het belang van leerkrachten als leesbevorderaars. <https://www.lezen.nl/onderzoek/het-belang-van-leerkrachten-als-leesbevorderaars/>.

Op school doen jullie mee aan De Nationale Voorleeswedstrijd. Wat doen jullie allemaal nog meer rond (voor)lezen op school? (meerdere antwoorden mogelijk) (n=300)

Op het overgrote deel van de scholen bij onze respondenten lijkt het goed gesteld met voorlezen en vrij lezen en er is ook vaak een schoolbibliotheek aanwezig – al is op basis van dit onderzoek niets te zeggen over de omvang of kwaliteit van de leesactiviteiten en de schoolbibliotheek. Relatief populair zijn ook boekpresentaties en boekenkringen (59%). Het is voorstelbaar dat dit zelfs nog meer gebeurt, maar dat kinderen het woord ‘boekbespreking’ misten en daardoor hier geen vinkje hebben gezet. Samen met ‘meedoen aan de Kinderboekenweek’ zijn dit alle activiteiten die vaak voorkomen en in elk geval op meer dan de helft van de scholen.

Minder vaak (op ongeveer een kwart van de scholen) komt er een auteur in de klas (28%), kijken de kinderen boekverfilmingen (25%), en wordt er gepraat over boeken (24%). Nog minder populair zijn andere leesprojecten en boekopdrachten (17%) en ook doen de scholen van de respondenten bijna niet mee aan de Kinderjury en Nederland Leest Junior (3%).

Wat gebeurt er dan in de klas aan ‘andere’ activiteiten? Meerdere keren wordt contact met de openbare bibliotheek genoemd, ofwel omdat de klas ernaartoe gaat, ofwel dat er iemand van de bibliotheek in de klas komt (n=7). Ook wordt er voorgelezen aan andere klassen of leerlingen, voornamelijk bij de kleuters (n=9). Een greep uit de ingevulde antwoorden:

Als we mogen stillezen 's ochtends en 's middags mogen we 'LEKKER' lezen dat is dat we overal in de klas mogen zitten en dan mogen we daar lezen

we regelen regelmatig een boekenmarkt

Elke maand wordt er in iedere klas een leeskampioen verkozen.

We doen aan kilometerlezen. We kiezen een bestemming en zoveel kilometer lezen we dan. 1 Bladzijde is een kilometer. Als we bij de eindbestemming zijn dan gaan we iets leuks doen.

We hebben een Ruil-boekenkast. Daarmee kun je een boek erin zetten die je al uit hebt, en dan een ander boek eruit halen.

boekverslagen

Vorig schooljaar deden we vaker creatieve opdrachten bij een boek, zoals een poster maken, een toneelstuk uitvoeren en een clip maken op de ipad.

2.4 Achtergrondkenmerken fervente lezers

Wat weten we over de achtergrondkenmerken van onze respondenten? 212 meisjes (ruim 70%) en 88 jongens (29%) vulden de enquête in. Geen van de kinderen geeft aan zich niet als jongen of meisje te identificeren. Dat meisjes oververtegenwoordigd zijn, is in lijn met onderzoeken naar leesgedrag, waaruit telkens weer blijkt dat meisjes meer lezen dan jongens.⁹ Het is ook in lijn met de deelnamecijfers van meisjes en jongens bij De Nationale Voorleeswedstrijd. In het jaar 2021-2022 waren 68,6% van de schoolkampioenen meisje en 27,1% jongen. (De overige 4,3% vulden geen gender in, 1 deelnemer was genderneutraal.)

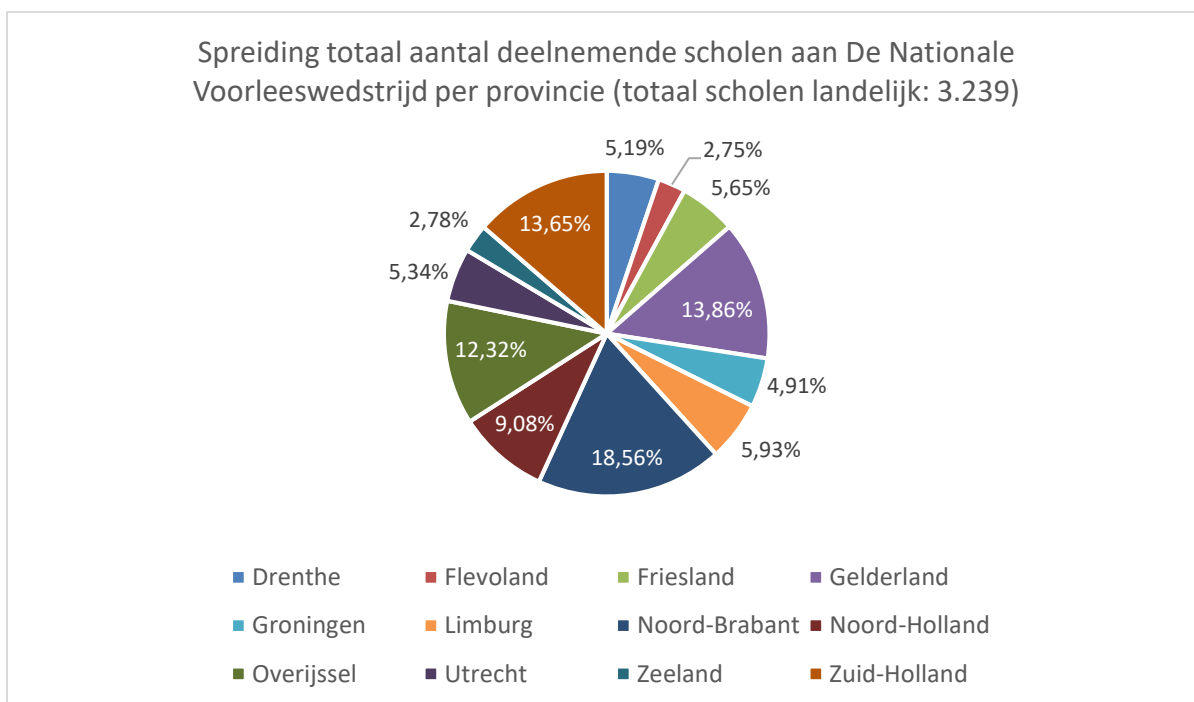
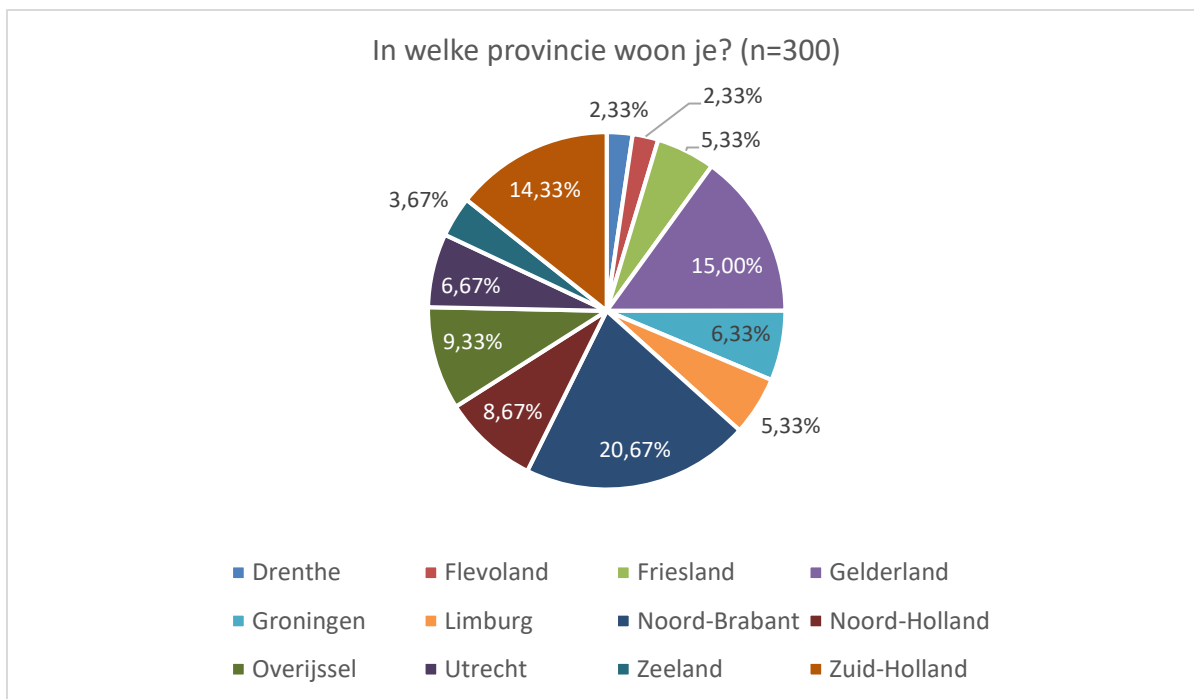
300 respondenten hebben verteld welke taal of talen thuis worden gesproken. 231 respondenten (77%) vullen in dat thuis Nederlands of iets als 'alleen Nederlands' wordt gesproken. De overige kinderen geven meestal aan dat er naast Nederlands een tweede taal wordt gesproken. Twee kinderen geven aan thuis alleen Fries te spreken, en zeven spreken Nederlands en Fries. Overige talen die meerdere keren worden genoemd (naast Nederlands) zijn Chinees (n=3), Arabisch (n=3), Turks (n=6), Spaans (n=3), Pools (n=2) en Limburgs (n=3).

Eenmaal genoemd worden Armeens, Servisch, Bosnisch, Papiament, Duits, Gronings, Sloveens, Marokkaans, Farsi, Zuid-Afrikaans en Frans.

Een speciale positie neemt het thuis spreken van Engels in. Dertig kinderen geven aan naast Nederlands ook Engels te spreken, maar in 17 gevallen wordt daar expliciet aan toegevoegd dat dit 'soms' gebeurt, of vermeld dat dit 'voor de grap' is, of 'voor de lol'. Het lijkt erop dat in deze gevallen het Engels niet de moedertaal is van een van de gezinsleden, maar dat de kinderen er vrijwillig voor kiezen om onderling met broers of zussen en/of met de ouders Engels te spreken.

Verder zijn alle twaalf provincies vertegenwoordigd in dit onderzoek. De meeste respondenten kwamen uit Noord-Brabant, Gelderland en Zuid-Holland. Dat ligt in lijn met de spreiding van de scholen die meedoen aan De Nationale Voorleeswedstrijd.

⁹ Stichting Lezen – Leesmonitor (2022). Meisjes lezen vaker en deels andere boeken dan jongens. <https://www.lezen.nl/onderzoek/meisjes-lezen-vaker-en-deels-andere-boeken-dan-jongens/>.

2.5 De fervente lezer samengevat

De kinderen die aan dit onderzoek meededen kunnen we beschouwen als fervente lezers: 78% leest graag en nog eens 22% houdt vooral van voorlezen. Daarnaast leest meer dan de helft in zijn vrije tijd dagelijks, en een kwart doet dit een of een paar keer per week. In vergelijking met ander onderzoek naar leesmotivatie en leesgedrag bij Nederlandse kinderen, lijken de kinderen in dit onderzoek hoger te scoren op beide aspecten.

We kunnen uit de resultaten afleiden dat de kinderen uit dit onderzoek lijken op te groeien in een leesrijke omgeving. Zowel thuis als op school lijkt er aandacht te zijn voor boeken en lezen. De

kinderen zijn vrijwel allemaal lid van de bibliotheek, en veel krijgen er boekentips van hun ouders. Ook geven veel kinderen aan dat het hele gezin leest en ook een groot deel heeft gezinsleden die lid zijn van de bibliotheek. Een grote meerderheid groeit op of is opgegroeid met voorlezen.

Op school worden ook veel activiteiten rondom lezen georganiseerd door de leraar. Voorlezen komt regelmatig voor, en vrij lezen en meedoen aan de Kinderboekenweek is voor veel kinderen vaste prik. Bijna alle kinderen geven aan dat er een schoolbibliotheek aanwezig is. Hoewel dit niks zegt over de kwaliteit van de bibliotheek, kan de aanwezigheid van boeken alleen al van invloed zijn op het leesgedrag van kinderen.

We maken uit het rapport op dat vrijwel alle kinderen alleen maar boeken op papier lezen. Ook is er veel interesse voor verschillende genres en personages. Opvallend is dat de top 5 meest genoemde favoriete titels allemaal boeken uit series zijn, waarbij *Harry Potter* en *Dagboek van een muts* bovenaan staan. Ook bij fervente lezers zijn de zogenaamde lekker-lezen-boeken¹⁰ dus populair. Tot slot neemt de positie van het Engels spreken en in het Engels (voor)lezen een interessante positie in. Relatief veel kinderen geven aan dat zij vanuit interesse Engelse boeken (willen) lezen of dat er thuis in het Engels wordt (voor)gelezen. Ook wordt er vaker vanuit interesse ('voor de lol') Engels binnen het gezin gesproken.

¹⁰ Lezen in het primair onderwijs (2022). Indeling kinderboeken. <https://www.lezeninhetpo.nl/indeling-kinderboeken/>.

3. Discussie

3.1 Diversiteit

Een van de doelstellingen van het rapport was in kaart te brengen hoe divers de groep fervente lezers uit dit onderzoek is. Wat betreft leesgedrag en leesomgeving thuis en op school, zijn er weinig verschillen merkbaar. Zoals hierboven aangegeven komen de kinderen uit gezinnen waar (voor)lezen gemeengoed is, en komen de kinderen op scholen waar ook aandacht wordt besteed aan leesbevordering. Vrijwel alle kinderen uit het onderzoek lezen graag en vaak en hebben vaak overeenkomende redenen om te lezen. De leesvoorkeuren, zoals genres en personages, zijn wel tamelijk divers. Er is wel een sterke voorkeur voor serieboeken en voor het lezen van boeken op papier. Verder zijn meisjes in de meerderheid, en zijn de meeste kinderen eentalig opgevoed in het Nederlands.

Toch kunnen we niet alle fervente lezers uit dit onderzoek over een kam scheren. Binnen de kleine groep kinderen die tweetalig is, is er een enorme diversiteit aan talen te onderscheiden. 19 verschillende talen worden genoemd. Daarnaast is er een aanzienlijke groep kinderen die veel interesse toont voor de Engelse taal en daar thuis mee experimenteert in het spreken en (voor)lezen.

Er is ook een kleinere groep kinderen die specifiek aangeeft dat zij dyslexie hebben en (daardoor) weinig zelfvertrouwen. Ondanks deze mogelijke leesdrempels zijn het toch fervente lezers die De Nationale Voorleeswedstrijd aangrijpen om hun zelfvertrouwen te vergroten en te laten zien dat ook met dyslexie meegedaan kan worden aan een leeswedstrijd. Er zijn ook een aantal kinderen die benoemen dat het lezen hun woordenschat en tekstbegrip verbetert. Voor fervente lezers is dat opmerkelijk, omdat er vaak verondersteld wordt dat zij al goed kunnen lezen en meer vanuit intrinsieke motivatie lezen dan vanuit extrinsieke motivatie.

3.2 De Nationale Voorleeswedstrijd

In totaal werden 3.239 schoolkampioenen door een zelfde aantal scholen afgevaardigd voor de lokale ronde in de bibliotheek. 300 van die kampioenen hebben deelgenomen aan dit onderzoek, wat neerkomt op 9,3% van het totaal. Deze groep is net te klein om representatief te zijn voor alle schoolkampioenen, en al helemaal voor alle deelnemers (voorlezers en luisteraars) van De Nationale Voorleeswedstrijd (ruim 177.000 kinderen). Toch geeft het ons voldoende inzicht in welke kinderen meedoen aan De Nationale Voorleeswedstrijd en waarom. In deze paragraaf een reflectie hierop.

De Nationale Voorleeswedstrijd is bedoeld voor alle leerlingen uit groep 7/8. Doelstellingen zijn:

1. Voorlezen onder de aandacht te brengen bij scholen;
2. Kinderen stimuleren te lezen en in te laten zien dat (voor)lezen leuk is;
3. Interesse in jeugdliteratuur en kennis van het aanbod kinderboeken verhogen.

De Nationale Voorleeswedstrijd is voor iedereen. Niet alleen voor de fervente lezers, maar juist ook om de niet-lezers en de af-en-toe-lezers warm te maken voor (voor)lezen. De kinderen die in het onderzoek aangaven niet per definitie van (voor)lezen te houden, deden mee omdat ze het leuk vinden om op een podium te staan en/of om mee te doen aan wedstrijden. Deze aansprekende elementen van de campagne kunnen ingezet worden om kinderen die minder graag lezen toch te

stimuleren mee te doen. Met als hopelijk gewenst effect dat het leesvuurtje alsnog aangewakkerd wordt. Meer dan de helft van de kinderen uit dit onderzoek antwoordde dat ze meer zin kregen om boeken te lezen na deelname aan de wedstrijd.

We kunnen op basis van dit onderzoek niet zeggen of alle schoolkampioenen van De Nationale Voorleeswedstrijd ook bestaan uit niet-lezers en af-en-toe lezers. We weten alleen dat een grote meerderheid van kinderen in dit onderzoek fervente lezers lijken te zijn, die graag lezen en tegen weinig leesproblemen aanlopen. Toch is het heel waardevol om te zien dat ook enkele niet-lezers, kinderen met dyslexie en weinig zelfvertrouwen zich opgeven voor de wedstrijd én dus ook de schoolronde winnen. Dat levert positieve sleutelervaringen op, bovendien kunnen zij een voorbeeld zijn voor hun klasgenoten.

Om meer kinderen die niet graag of minder vaak lezen te stimuleren mee te doen aan De Nationale Voorleeswedstrijd heeft Stichting Lezen de voorleesworkshop 'Wij gaan voorlezen' ontwikkeld. De workshop wordt gegeven door professionals uit de bibliotheek aan leerlingen uit groep 7/8, voordat de schoolronde van De Nationale Voorleeswedstrijd plaatsvindt. Kinderen oefenen op speelse wijze tijdens de workshop op voorleestechieken en maken kennis met (literaire) kinderboeken. Hiermee wordt hun leeszelfvertrouwen vergroot, het voorleesplezier gestimuleerd en komen ze mogelijk in aanraking met het juiste boek. De workshop is in 2022 vernieuwd en geactualiseerd. Welke invloed de workshop heeft op deelnemende kinderen is niet geëvalueerd.

Hoewel De Nationale Voorleeswedstrijd een impuls wil geven aan de leesmotivatie van kinderen die nog weinig gemotiveerd zijn om te lezen, valt er ook voor fervente lezers nog veel te winnen. Zo bevestigt dit onderzoek dat serieboeken erg populair zijn bij schoolkampioenen. Hoewel leesplezier voorop staat en deze zogenaamde lekker-lezen-boeken boeken binnen de spelregels vallen, kan het van meerwaarde zijn om kinderen in aanraking te laten komen met reflectieve boeken. Dat zijn meer literaire kinderboeken die vaak worden bekroond. Deze boeken zijn bij uitstek geschikt om voor te lezen doordat ze de verbeelding optimaal prikkelen en rijk taalgebruik bevatten. Op de website van De Nationale Voorleeswedstrijd wordt jaarlijks een boekentijdschrift gepubliceerd waarop dergelijke boeken staan.

Verder gaven ook een aantal kinderen aan dat zij moeilijk aan geschikte boeken kunnen komen. Zij hebben een specifieke boekensmaak ontwikkeld en hebben alle boeken uit de (school)bibliotheek al gelezen. Voor hen is het de uitdaging om boeken te vinden waardoor zij gemotiveerd blijven om te blijven lezen. Ook hierin kunnen de boekentijdschrift en de voorleesworkshop een rol spelen of ze maken kennis met nieuwe boeken die worden voorgelezen door andere kandidaten in de vervolgrondes.

De Nationale Voorleeswedstrijd

De Nationale Voorleeswedstrijd bestaat in schooljaar 2022-2023 30 jaar. Stichting Lezen is initiatiefnemer van de campagne en voert deze uit in samenwerking met de bibliotheken en provinciale ondersteuningsinstellingen (POI's). Jaarlijks doen er ongeveer 3.000 scholen mee die elk een schoolkampioen afleveren voor de volgende ronde. Op www.denationalevoorleeswedstrijd.nl zijn de precieze deelnamecijfers en andere informatie te vinden. Hieronder staat de opbouw van de wedstrijd beschreven.

September

Deelnamepakket met spelregelboekje, posters en een oorkonde wordt naar alle basisscholen in Nederland gestuurd.

September-december

Scholen organiseren schoolrondes, waarbij op elke school een voorleeskampioen wordt geselecteerd. Die wordt aangemeld op de website en gaat door naar de lokale ronde, georganiseerd door de lokale bibliotheek.

Januari-februari

Bibliotheken organiseren lokale en regionale voorleesrondes. De winnaars van deze rondes gaan door naar de provincie.

Maart-april

POI's organiseren de provinciale finales. Elke provincie kiest een voorleeskampioen die de provincie mag vertegenwoordigen op de landelijke finale.

Mei

Landelijke finale, georganiseerd door Stichting Lezen. Wie wordt De Nationale Voorleeskampioen?

Jubileumeditie

Dit rapport wordt uitgebracht in het kader van het dertigjarig jubileum van De Nationale Voorleeswedstrijd. Aan het onderzoek deden 300 schoolkampioenen mee. Onder hen verlootten wij 8 interviews die dieper ingaan op het leesgedrag en -plezier van de schoolkampioenen. Ook laten de interviews zien dat elke lezer uniek is. De interviews zijn gepubliceerd op denationalevoorleeswedstrijd.nl. De campagne is ook te volgen op Facebook (@DeNationaleVoorleeswedstrijd).

Zoals al aangegeven in de conclusie is de voorleesworkshop 'Wij gaan voorlezen' vernieuwd. Extra ontwikkeld zijn tips voor de leraar, zodat die na de workshop door kan gaan met (voor)leesactiviteiten in de klas. Als scholen interesse hebben in de workshop, dan kunnen ze contact opnemen met de lokale bibliotheek. Let wel: niet alle bibliotheken bieden de workshop aan.

